

4. Максимов С. Антропологічні основи права. *Філософія права і загальна теорія права*. 2012. № 2. С. 148–155.

5. Закон України «Про торгово-промислові палати в Україні» від 02 грудня 1997 року № 671/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-вр#Text>.

6. Права людини у період пандемії COVID-19. Керівна записка Моніторингової місії ООН із прав людини в Україні. URL: <https://www.globalprotectioncluster.org/wp-content/uploads/ОНCHR-on-COVID-and-human-rights-25-March-2020-UA.pdf>.

Пендюра Максим Миколайович,

в.о. завідувача кафедри теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

НОВА ФІЛОСОФІЯ ЗАДАЧ ПОЛІЦІЇ ЯК СЕРВІСНОЇ СЛУЖБИ В ДЕМОКРАТИЧНІЙ ПРАВОВІЙ ДЕРЖАВІ

Параграф 1 Рекомендацій Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам – учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» [1], містить виклад найважливіших цілей поліції в демократичній державі, керованій верховенством права. Забезпечення спокою та закону в суспільстві і є класичними загальними цілями поліції та її головною відповідальністю, яку часто називають завданням забезпечення поліцією «публічного порядку». Це дуже широке поняття включає в себе цілу низку заходів, що здійснює поліція, серед яких можна назвати охорону безпеки і недоторканності осіб (як фізичних, так і юридичних), і майна (як приватного, так і публічного), і застосування закону у відносинах між державою і приватними особами, а також між особами. Дотримання основоположних прав осіб і свобод у тому вигляді, в якому вони закріплені в Європейській конвенції про права людини як завдання поліції, можливо, є, напевне, головною суттєвою рисою поліції, що стоїть на службі суспільства, керованому верховенством права. Ця мета передбачає не тільки окремий обов'язок з захисту цих прав, а й наявність обмежень у діяч поліції при виконанні інших завдань.

Формулювання «зокрема, в Європейській конвенції про права людини» було обране для того, щоб дати конкретне посилення на конкретний правовий інструмент, не заперечуючи при цьому важливості інших документів, що стосуються прав людини. Функція попередження злочинності вирішується по-різному в державах-учасницях, але в більшості випадків зазвичай вважається, що вона належить до загальної відповідальності держави. Попередження злочинності часто поділяється на соціальне попередження та на ситуаційне попередження, обидва з яких належать до відповідальності поліції. Як це впливає з Рекомендації № R (83) 7 Комітету міністрів Ради Європи про участь громадськості в політиці з боротьби зі

злочинністю, для того, щоб попередження злочинності було ефективним, потрібна участь всього суспільства, включаючи громадськість. Вже декілька років часто заходить мова про «партнерство у запобіганні злочинності», і це свідчить про те, що це завдання, яким повинна займатися не тільки поліція. Заходи із запобігання злочинності, які здійснює поліція, інші органи та громадськість мають бути скоординованими. Хоча в більшості держав-учасниць відповідальність за політику із запобігання злочинності не покладається безпосередньо на поліцію, поліція все ж залишається одним з головних відповідальних за неї, а в суспільстві, керованому верховенством права, це потребує певних гарантій від будь-яких зловживань. Виявлення злочинів у всіх державах є одним з класичних першочергових завдань поліції. Навіть якщо виявлення злочинів часто становить лише порівняно невелику частину всього комплексу задач поліції, воно все ж є одним з найважливіших елементів її діяльності.

Надання допомоги населенню є ще одним аспектом діяльності більшості органів поліції, але такі функції в різних державах є більш чи менш розвиненими. Включення до завдань поліції функції надання послуг є дещо іншим, так як це змінює роль поліції, яка перестає бути «силою», яка застосовується до суспільства, і стає в цьому випадку органом надання «послуг» суспільству.

Протягом останніх років у Європі простежується чітка тенденція повніше інтегрувати поліцію в громадянське суспільство і наближати її до населення. Ця мета в низці держав-учасниць досягається за допомогою розвитку «діяльності поліції в інтересах громади» (community policing). Одним з головних засобів для досягнення цієї мети є наділення поліції статусом органу публічної служби, а не просто органу, відповідального за застосування закону. Для того, щоб це перетворення не залишилося виключно «мовною вправою», то розділ «послуг» слід ввести в список завдань сучасної демократичної поліції. Як правило, надання поліцією допомоги стосується конкретних ситуацій, в яких вона повинна бути зобов'язана втручатися, наприклад, коли потрібно надати допомогу людині в небезпеці або допомагати людям зв'язатися з іншими органами влади або соціальними службами, при цьому аспект «послуг» у діяльності поліції залишається розмитим, і він важко піддається визначенню. Його не можна плутати з деякими покладеними на поліцію адміністративними завданнями (наприклад, виданням паспортів). В цілому, функція поліції як органу публічної служби пов'язана з роллю поліції як органу, до якого може звертатися населення, і доступність поліції є в цьому сенсі одним з найбільш важливих і основних елементів.

В цьому контексті рух демократичної України до правової соціальної держави після Революції гідності, зумовив перегляд соціального призначення правоохоронних органів, головним завданням яких тепер стають не безпека правлячого режиму, а забезпечення ефективного правового захисту людини, її прав і

основоположних свобод. У зв'язку з цим ключовими моментами нової концепції служби в поліції стали такі ідеї: посилення демократичних засад служби; її деполітизація; комплексний підхід до регламентації служби; забезпечення поєднання централізованих та децентралізованих засад у вирішенні кадрових питань; усунення надмірної бюрократизації службових відносин; націленість на повноцінне забезпечення правового і соціального захисту працівників.

Публічна служба в поліції здійснюється в системі виконавчих органів, які займаються організаційно-управлінською, виконавчо-розпорядчою діяльністю.

З позиції практичного здійснення завдань, служба в поліції є одним із видів платної суспільно корисної діяльності. Вона безпосередньо не стосується вироблення ні матеріальних, ні духовних цінностей. Оскільки поліція являє собою своєрідний механізм у державно-правовій системі, здатний переводити правові настанови на поведінку людей, то професійна робота працівників цих органів безпосередньо пов'язана з державним управлінням як діяльністю з підтримки встановленої системи норм і правил суспільного життя, упорядкування суспільних відносин. Безпосередній зміст цієї діяльності полягає у впливі на людину, особистість з метою створення (корекції) умов для її правомірної поведінки, а також припинення неправомірних дій; до того ж вплив цей – безпосередній, а людина – конкретна.

Сучасна концепція служби в поліції, базуючись на гуманістичних і моральних орієнтирах демократичної правової держави, націлює на забезпечення надійного захисту особистості, суспільства і держави від злочинних посягань та інших протиправних діянь і в той же час на якісне, високопрофесійне обслуговування населення.

Ознакою публічної служби демократичної держави є її сервісний характер. У процесі своєї діяльності у цілому та в поліцейській діяльності зокрема реалізуються широко коло завдань. Так, відповідно до ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» основними завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і основоположних свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [2]. Зазначимо, що про завдання поліції йдеться не лише в автономній нормі Закону України «Про Національну поліцію», але й у низці інших нормативно-правових актів, де загальні завдання поліції деталізуються відносно окремих служб і підрозділів.

Список використаних джерел

1. Рекомендація Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам – учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» (Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на

765-му засіданні заступників міністрів). URL: <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>.

2. Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст. 379. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

Перелигіна Раїса Володимирівна,
доцент кафедри кримінального права
та процесу Київського університету права
НАН України, кандидат юридичних наук,
доцент;
Митник Уляна Миколаївна,
аспірантка кафедри кримінального права
та процесу Київського університету права
НАН України

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ, ЯКИЙ ВЧИНЯЄ ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО

Проблема особи злочинця є однією із центральних для наук пов'язаних зі злочинністю, і перш за все для кримінології. Злочинець, як і будь-яка людина, оцінюється як діяльна істота, спосіб життя якої накладає вирішальний відбиток на її особистість. Для характеристики особи злочинця важливе значення має характеристика психологічних особливостей особи злочинця.

Психологічні особливості визначають внутрішній світ людини, яка порушила кримінальний закон. Морально-психологічна підсистема особи злочинця містить чотири основні структурні елементи: спрямованості (сукупність пов'язаних із правосвідомістю соціально значущих якостей особистості, зокрема світогляд, особистісні орієнтації, соціальні установки, ключові мотиви тощо); психічних форм відносин, які виявляються в пізнавальних процесах, психічних, емоційних станах особи; темпераменту й інших біологічних, спадково зумовлених властивостей, що поряд із соціальними чинниками впливають на формування характеру людини; досвіду (знання, навички, звички та інші якості, що визначають вибір форм діяльності) [1, с. 89–90]. Варто погодитися з О.М. Гуміним, що найбільший вплив на формування морально-психологічних якостей особистості здійснюють сім'я і найближче оточення. Серед соціально-психологічних властивостей особистості кривдників важливу роль відіграє така антигромадська установка, як готовність особи за відповідних умов мікросередовища діяти суспільно небезпечним способом. О.М. Гумін зазначає, що дослідження кримінальних справ, у яких жертвою сімейних злочинів був неповнолітній, засвідчило, що серед встановлених мотивів, більше половину становлять неприявні стосунки – 55,5 %. Друге місце серед встановлених мотивів посідають помста та корисні мотиви – 22 % і 18,5 %, відповідно. Такий результат